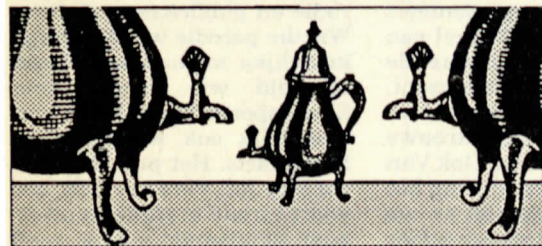


Reis naar traditionele markt had vroeger heel wat voeten in de aarde

,Loopens gongen wie al vroug op pad, noar 't Adrillen'

Groningen toen



■ WINSCHOTEN – 'Aaljoar in Novembertied, Eerste Moandag, is 't zo wied. Dat wie weer noar Winschoot willen, Noar het maart tou, noar 't Adrillen'. Zo begint de Oostwolder dichter Derk Sibolt Hovinga zijn episch gedicht 'Noar 't Adrillenmaart in Winschoot'. Vandaag stromen de duizenden uit de hele regio weer naar Allerheiligenmarkt in Winschoten toe. Hun reis per auto, trein of bus verloopt heel wat comfortabeler dan die van hun voorvaders. Menzo Woldemoo bijvoorbeeld, de hoofdpersoon in Hovinga's gedicht, moest de tocht te voet afleggen. Voor een dagje plezier in Sodom moest vroeger heel wat ongemak worden verdragen.

Door Marcel Looden

Zo'n anderhalve eeuw geleden kwamen de meesten op die eerste maandag in november te voet. Voor dag en dauw gingen ze vanuit hun dorp op pad, dik ingepakt tegen de kou. Vervolgens kregen ze te maken met erbarmelijk slechte wegen. In de zomer zandwoestijnen, in de herfst en winter modderpoelen. Winschoten lag geïsoleerd en dat paste een handelscentrum niet. Het gemeentebestuur begon rond 1840 dan ook iets aan die toestand te doen. Er gingen vele jaren overheen, maar uiteindelijk werden de wegen naar de omliggende dorpen verhard. Ook de hoofdverbindingen naar Bourtange en Nieuweschans kregen een beurt. Nadeel voor de reizigers bleef wel de tolheffing. Scheemder bezoekers aan Adrillen dienden enige tijd een som te



▲ Zo ging het er in die goede oude tijd aan toe op de Winschoter markt. Let op de prachtige huifkarren.

Foto: Uit Winschoten's verleden. Poëtische fragmenten uit: Derk Sibolt Hovinga. Noar 't Adrillenmaart in Winschoot.

betalen aan kastelein Nantko Mulder in Hessenbril.

*Loopens dwaars deur Aikamp hèn
Kwam wie eerst op Oosterèn:
Even aan bie Pondje Botter,
Veur 'n glask', vanzulf gain wotter.*

De voettocht kon over die harde wegen heel wat sneller worden afgelegd. Nog sneller kon het met de omnibusdienst. Steeds meer koetsen met paarden reden er door het Oldambt. Veldkamp uit Beerta was zo'n snuggere zakenman, die een regelde dienst op Winschoten onderhield. Hoorgeschal kondigde de komst van de koets aan en de jeugd zong: „Veldkamp gait noar Beer-te tou, mout d'r nog wat mit?”.

Vanuit Sodom werden ook diensten naar het zuiden, naar Bellingwolde en Bourtange, opgezet. Vanuit die laatste plaats reed geregeld een omnibus van Deiman via Vlagtwedde naar Winschoten. In Sodom zelf was hotel 'De Vrijheid' het punt van aankomst en vertrek. Daar zwaaide Marten Balk de scepter. Het was daar op de eerste novembermaandag een drukte van belang. De omnibus was populair, al verliep zo'n tocht niet echt geriefelijk. En ook met die paardkrachten was je nog heel wat uurtjes onderweg.

*Karre van de viskoopman
Dei ston stoef bie Wisseman,
Doar de heren achter 't glas
Keken hou 'n bult volk ter was.*

Je had in die dagen nog echte winters en dus lag het ijs in november vaak al dik op de kanalen. Als dat niet het geval was, voeren de trekschuiten. Een tochtje Winschoten-Groningen kostte echter een daalder en de paarden deden er maar liefst zeven uur over om de Martinatoren in zicht te krijgen. Het waren dan ook vooral zakenlui, die zich op hun dooie akkertje over het Winschoterdiep lieten vervoeren.

Bij de gewone man was de tram populairder. Aanvankelijk trokken paarden de kar, vervolgens kwam de stoom. In september 1882 werd de lijn Winschoten-Beerta-Finsterwolde-Midwolda-Scheemda-Winschoten geopend. De maatschappij 'Oldambt' in Finsterwolde beheerde de zaak. Later kwam de legendarische tram 'Ol Graitje' vanuit Westerwolde.

Met de komst van die stoomtram, nu ruim honderd jaar geleden, werd het voor de bezoekers van Adrillen stukken gemakkelijker. Even voor de eeuwwisseling, op donderdag 20 januari 1898, werd de eerste auto in Winschoten gesignaleerd. De heer Van Dam jr. uit Groningen was de eigenaar en de Winschoter Courant besteedde er ruimschoots aandacht aan. Het duurde niet lang en de eerste automobilisten zochten op de eerste novembermaandag een plekje in Winschoten om hun voertuig te parkeren. Trots liepen ze vervolgens langs de kraampjes. Bang voor auto-inbraken waren ze nog niet, want er was nog te veel ontzag voor het stalen ros.

Vandaag 'invaderen' weer duizenden Oldambtsters het Winschoter centrum. Na hun tocht door de stad zoeken ze hun auto weer op en rijden over de meest comfortabele rijkswegen terug naar huis. Een kwartiertje duurt de tocht en een halfuur later staat de magnetronmaaltijd op tafel. Eigenlijk zouden ze nog even moeten denken aan al die ontberingen van hun voorouders.

*Veur de hoestvraauw, veur de zoak,
Veur de aarbaid, veur 't vermoak,
Winschoot is ja 't haart van 't laand,
Veur de klaai en veur het zaand.*

Gron. Waabl. 1-11. 93